

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ МЕДИЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНА УСТАНОВА «ІНСТИТУТ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я
ІМ. О. М. МАРЗЄЄВА НАМН УКРАЇНИ»
ГО «УКРАЇНСЬКА АСОЦІАЦІЯ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я»**

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я ТА ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

**ЗБІРКА ТЕЗ ДОПОВІДЕЙ
НАУКОВО–ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
З МІЖНАРОДНОЮ УЧАСТЮ**

Випуск 23

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ МЕДИЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНА УСТАНОВА «ІНСТИТУТ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я
ІМ. О. М. МАРЗЄЄВА НАМН УКРАЇНИ»
ГО «УКРАЇНСЬКА АСОЦІАЦІЯ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я»**

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я ТА ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

*ЗБІРКА ТЕЗ ДОПОВІДЕЙ НАУКОВО–ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
З МІЖНАРОДНОЮ УЧАСТЮ
до 140-річчя з дня народження О.М. Марзєєва
(дев'ятнадцяті марзєєвські читання)
Випуск 23*

19 жовтня 2023 р.
м. Київ

ISBN 978-617-7431-28-21

Редакційна колегія:

головний редактор – професор, чл.-кор. НАМН України *Полька Н.С.*

заступники головного редактора –

- д.мед.н., професор *Турос О.І.*
- к.мед.н. *Рудницька О.П.*

Члени редколегії:

д.мед.н. *Савіна Р.В.*, к.мед.н. *Коблянська А.В.*

м.н.с. *Мельченко Ю.В.*, пров. інж. *Лейких С.В.*

Комп'ютерна верстка, підготовка оригінал-макету:

м.н.с. *Мельченко Ю.В.*, пров. інж. *Лейких С.В.*

Адреса редколегії:

02094, м.Київ, вул. Гетьмана Полуботка (Попудренка), 50

Державна установа «Інститут громадського здоров'я
ім.О.М. Марзеєва Національної академії медичних наук України»
/ ДУ «ІГЗ НАМНУ» /

Тел./факс: (044) 513-15-28, 292-13-86 Тел.: (044) 513-71-36

e-mail: *igz_konf@ukr.net*

ISBN 978-617-7431-28-21

Метою наукової роботи було визначення індивідуально-типологічні властивостей особистості операторів безпілотної авіаційної техніки з урахуванням стану їх здоров'я. Для її адекватного вирішення обстежено 150 операторів, які перебували у віці 19-40 років протягом часу проходження стаціонарної лікарсько-льотної експертизи на базі відділення психофізіології та психології військово-медичного клінічного центру Центрального регіону на основі застосування методик щодо оцінки самопочуття, активності і настрою за тестовою методикою САН, використання опитувальників RSK – для оцінки ступеня схильності обстежуваних до ризику та Спілбергера-Ханіна – для встановлення ступеня вираження реактивної (ситуативної) і особистісної тривожності. Статистичний аналіз даних було проведено за допомогою методів описової статистики пакету програм STATISTICA 13.3 (ліцензія AXA905I924220FAACD-N).

Оператори безпілотної авіаційної техніки, як були обстежені, були розподілені на 3 групи з урахуванням стану їх здоров'я. Групу № 1 склали оператори, які мали асоційовані зі стресом захворювання, групу № 2 – оператори, які мали інші захворювання, котрі в меншій мірі обумовлені впливом стресу, групу № 3 – здорові оператори або особи, які мали певні функціональні розлади без органічного ураження органів або систем.

В ході проведених досліджень визначено, що всі виділені групи операторів характеризувались різним рівнем індивідуально-типологічних особливостей. Група операторів безпілотної авіаційної техніки, які мали асоційовані зі стресом захворювання, відзначалась значно гіршими параметрами порівняно з групами здорових операторів, операторів із функціональними відхиленнями та операторів, які мають захворювання, що в меншій мірі обумовлені стресом.

Встановлено, що самопочуття, активність, настрої та інтегральний показник САН не слід вважати стабільними параметрами оцінки функціонального стану операторів. За показником настрою між групами операторів, що мали захворювання обумовлені стресом, наявною була тенденція до реєстрації достовірних змін ($p > 0,05$).

Виявлено, що найбільшого значення показник RSK набувавав в групі операторів, які мали асоційовані зі стресом захворювання, найменшого – в групі операторів, які мали захворювання, що були меншою мірою обумовлені стресом ($p < 0,001$).

Зрештою, слід відзначити і той факт, що за параметрами реактивної (ситуативної) і особистісної тривожності вплив стресового фактору з достовірністю різниці $p = 0,05 \div 0,005$ був суттєво вищим у групі операторів, які мали асоційовані зі стресом захворювання.

Саме тому застосування комплексу профілактичних заходів, безсумнівно, сприятиме підвищенню надійності їх професійної діяльності та збереження стану здоров'я операторів.

ВІЙСЬКОВА ГІГІЄНА – ОСНОВА ОПТИМАЛЬНОГО САНІТАРНО-ГІГІЄНИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІТЧИЗНЯНИХ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

Коробчанський В.О., Резуненко Ю.К., Герасименко О.І.

Харківський національний медичний університет, м. Харків

Військова гігієна – це дисципліна, що вивчає закономірності впливу чинників навколишнього середовища на організм військовослужбовців (ВС), що розробляє шляхи і способи збереження та зміцнення здоров'я, підвищення працездатності і боєздатності особового складу збройних сил України (ЗСУ).

На сьогодні, під час військових дій, військова гігієна ЗСУ реалізується за рахунок певного кола завдань організації санітарно-гігієнічних заходів у ЗСУ.

1. Дотримання санітарно-гігієнічних норм і правил, що забезпечують збереження здоров'я і умов нормальної життєдіяльності особового складу (ОС) ЗСУ.
2. Застосування заходів профілактичного характеру для створення сприятливих санітарно-гігієнічних і протиепідемічних умов для ОС ЗСУ та інших військових формуваннях.
3. Ліквідація наслідків надзвичайних ситуацій, усунення чинників ризику для здоров'я ОС ЗСУ в умовах бойових дій.

Реалізація відповідних завдань військової гігієни включає актуальну своєчасну працю військових лікарів у наступних напрямках: захист ОС ЗСУ від патологічного впливу механічних, фізичних, хімічних і біологічних факторів у військовий час; санітарно-гігієнічний контроль за умовами проживання ОС ЗСУ в місцях постійного і тимчасового їх розміщення; санітарно-гігієнічний нагляд за організацією забезпечення ОС доброякісною водою, достатнім в якісному і кількісному відношенні харчуванням; медичний контроль за характером і умовами праці військовослужбовців у різних родах військ (мотострілецьких, танкових, ракетних, авіації, артилерії, військово-морському флоті та ін.); оптимізація умов праці медичних працівників ЗСУ; динамічний контроль за станом здоров'я ОС військовослужбовців (попередні та періодичні профілактичні медичні огляди, поточний контроль за функціональним станом).

Гігієна розміщення (розквартирування, фортифікація – від лат. *Fortificatio* – зміцнення) військ певна складова військової гігієни, спрямована на подолання факторів ризику погіршення здоров'я ОС ВСУ за умов надання їм необхідних земельних ділянок, будівель і споруд для житла, бойової та спеціальної підготовки, зберігання бойової та спеціальної техніки, запасів матеріальних засобів, господарських, культурних та інших потреб.

Військова гігієна включає обов'язковий медичний контроль за водопостачанням ЗСУ. Лікарі виконують контроль за якістю води і джерела водопостачання з виданням висновку про придатність води для господарсько-питних потреб. Спількуються із поставниками та отримувачами води, стосовно дотримання норм господарсько-питного водопостачання, а також обов'язково приймають участь у виборі джерела води. Видають висновку на проект будівництва систем водопостачання і зон санітарної охорони. Виконують контроль за експлуатацією і санітарним станом насосних станцій, водогонів і водорозбірних споруд, а також виконують медичний контроль за станом здоров'я персоналу водоочисних споруд.

Медичний контроль лікарів за харчуванням ОС ЗСУ включає декілька актуальних складових військової гігієни. До цього належить: оцінка фактичного стану харчування особового складу, перевірка кількісної та якісної повноцінності, доброякісності харчових продуктів, технології приготування і якості готової їжі; виявлення захворювань, пов'язаних з неповноцінністю харчування; перевірка дотримання санітарних правил перевезення, зберігання і доставки готової їжі в підрозділи; контроль санітарного стану продовольчих пунктів і території їх розташування; контроль за складанням розкладки продуктів і дотриманням режиму харчування відповідно до умов діяльності особового складу; участь в санітарно-епідеміологічній експертизі продуктів при підозрі на їх недоброякісність, а також трофейного продовольства; медичне спостереження за станом здоров'я особового складу продовольчої служби і контроль за виконанням правил особистої гігієни на об'єктах харчування.

Наступна обов'язкова складова військової гігієни - медичний контроль за умовами праці ОС ЗСУ. Реалізація цієї складової повсякденної діяльності лікарів ЗСУ включає: медичний контроль за впровадженням технічних і технологічних попереджувальних заходів із додержання гігієнічних норм, включаючи гранично припустимі рівні (ГПР) дії несприятливих фізичних чинників оточуючого середовища; контроль за вмістом шкідливих речовин у повітрі робочої зони, із додержанням значень гранично припустимих концентрацій (ГПК); впровадження протиепідемічних заходів з подолання інфекційних захворювань аерогенного та водного походження, а також харчових отруєнь; допомога лікарів щодо оволодіння особами ОС ЗСУ навичками саморегуляції і відповідний психогігієнічний лікарський контроль за психологічним їхнім станом; медичний контроль за використанням військової техніки, споруд, технологій, засобів індивідуального захисту; проведення професійного відбору ВС для виконання певних робіт, здійснення попередніх та поточних медичних оглядів ОС, систематичний медичний контроль за станом здоров'я.

Виходячи із реалізації принципів військової гігієни необхідна охорона праці лікарів та медичного персоналу ЗСУ, включаючи: виявлення факторів ризику для здоров'я медиків ЗСУ; донозологічна і рання клінічна діагностика професійних та інших захворювань лікарів і медичного персоналу ЗСУ; ліквідація (мінімізація) факторів виробничого (військового) ризику і оздоровлення праці медиків ЗСУ, а саме оптимізація умов і режиму праці і відпочинку; використання засобів фізичної культури; застосування засобів індивідуального захисту; імунізація персоналу; індивідуальна (групова, популяційна) корекція професійно обумовлених дисфункціональних станів; ефективне лікування.

Таким чином, військова гігієна оптимальне санітарно-гігієнічне забезпечення вітчизняних військовослужбовців, стосовно подолання факторів ризику погіршення стану здоров'я та впровадження оздоровчих чинників під час військових дій.